Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (första avdelningen)

den 10 juni 2021 *

”Begäran om förhandsavgörande – Konsumentskydd – Skadeståndsansvar för produkter med säkerhetsbrister – Direktiv 85/374/EEG – Artikel 2 – Begreppet ’produkt med säkerhetsbrister’ – Exemplar av en tryckt tidning som innehåller ett felaktigt hälsoråd – Omfattas inte av direktivets tillämpningsområde”

I mål C-65/20,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Oberster Gerichtshof (Högsta domstolen, Österrike) genom beslut av den 21 januari 2020, som inkom till domstolen den 7 februari 2020, i målet

VI

mot

KRONE – Verlag Gesellschaft mbH & Co KG,

meddelar

DOMSTOLEN (första avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden J.-C. Bonichot samt domarna L. Bay Larsen, C. Toader (referent), M. Safjan och N. Jääskinen,

generaladvokat: G. Hogan,

justitiesekreterare: A. Calot Escobar,

efter det skriftliga förfarandet,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

– KRONE – Verlag Gesellschaft mbH & Co KG, genom S. Korn, Rechtsanwalt,

– Tysklands regering, genom J. Möller, M. Hellmann och U. Bartl, samtliga i egenskap av ombud,

– Europeiska kommissionen, genom A.C. Becker och G. Gattinara, båda i egenskap av ombud,

och efter att den 15 april 2021 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

* Rättegångsspråk: tyska.

Dom

1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 2 i rådets direktiv 85/374/EEG av den 25 juli 1985 om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om skadeståndsansvar för produkter med säkerhetsbrister (EGT L 210, 1985, s. 29; svensk specialutgåva, område 15, volym 6, s. 239), i dess lydelse enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 1999/34/EG av den 10 maj 1999 (EGT L 141, 1999, s. 20) (nedan kallat direktiv 85/374), jämförd med artiklarna 1 och 6 däri.

2 Begäran har framställts i ett mål mellan å ena sidan VI, en österrikisk medborgare, och å andra sidan KRONE – Verlag Gesellschaft mbH Co KG, ett tidningsbolag med säte i Österrike. Målet rör en talan som VI väckt med yrkande om skadestånd för kroppsskada till följd av en hälsovårdsrådgivares felaktiga råd som publicerats i en av detta bolags tidningar.

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

3 Andra, tredje, fjärde, sjätte och sjunde skälen i direktiv 85/374 har följande lydelse:

”Ett strikt ansvar för tillverkaren är det enda sättet att uppnå en fullgod lösning av det problem som kännetecknar nutidens fortlöpande tekniska utveckling och som består i en rättvis fördelning av de risker som den moderna tekniska produktionen medför.

Det strikta ansvaret bör endast omfatta industriellt framställda lösa saker. Det är därför lämpligt att undanta ansvar för jordbruksvaror och jaktprodukter utom då de undergått sådan bearbetning av industriell karaktär som kan orsaka en defekt i produkterna. Ansvaret enligt detta direktiv bör också gälla lösa saker som används vid uppförandet av fast egendom eller som infogas i sådan egendom.

Konsumentskyddet kräver att alla tillverkare som varit inblandade i tillverkningsprocessen bör göras ansvariga om den slutprodukt, den komponent eller det råmaterial de levererat haft säkerhetsbrister …

…

Till skydd för konsumenterna och deras egendom bör bristfälligheten hos en produkt inte bestämmas med hänsyn till produktens brukbarhet utan till bristen på den säkerhet som allmänheten har rätt att vänta sig. Vid bedömningen av säkerheten bortses från sådan felaktig användning av produkten som under rådande omständigheter inte kan anses rimlig.

En rättvis riskfördelning mellan den skadelidande och tillverkaren innebär att tillverkaren bör kunna gå fri från ansvar om han bevisar att det föreligger vissa omständigheter som befriar honom från ansvar.”

4 Artikel 1 i direktivet har följande lydelse:

”Tillverkaren skall vara ansvarig för skador som orsakas av en defekt i hans produkt.”

5 Artikel 2 i direktivet har följande lydelse:

”I detta direktiv avses med *produkt* varje lös sak, även om den infogats i annan lös eller fast egendom. Begreppet *produkt* inbegriper även elektricitet.”

6 I artikel 3.1 i direktivet föreskrivs följande:

”Med tillverkare avses den som framställer en slutprodukt, en råvara eller en komponent och var och en som genom att sätta sitt namn, varumärke eller något annat kännetecken på produkten utger sig för att vara den som tillverkat den.”

7 Artikel 6.1 i direktiv 85/374 har följande lydelse:

”En produkt har en säkerhetsbrist när den inte ger den säkerhet som en person har rätt att vänta sig med hänsyn till alla omständigheter, däribland

a) presentationen av produkten,

b) den användning av produkten som skäligen kunnat förväntas,

c) tidpunkten då produkten satts i omlopp.”

Österrikisk rätt

8 Direktiv 85/374 införlivades med österrikisk rätt genom Produkthaftungsgesetz (lagen om produktansvar, BGBl. 99/1988), i dess lydelse enligt den ändring som offentliggjordes i BGBl, I, 98/2001 (nedan kallad lagen om produktansvar).

9 1 § stycke 1 i lagen om produktansvar har följande lydelse:

”Om en defekt i en produkt orsakar dödsfall, personskada eller skada på hälsan, eller orsakar sakskada på annan egendom, är följande personer skadeståndsskyldiga:

1. Näringsidkaren som har tillverkat eller satt den i omlopp.

…”

10 3 § i lagen om produktansvar har följande lydelse:

”Med tillverkare … avses den som framställer en slutprodukt, en råvara eller en komponent, och var och en som genom att sätta sitt namn, varumärke eller något annat kännetecken på produkten utger sig för att vara tillverkare.”

11 4 § i denna lag har följande lydelse:

”Med produkt avses varje lös sak, även om den infogats i annan lös eller fast egendom, även inbegripet energi.”

12 I 5 § stycke 1 i nämnda lag föreskrivs följande:

”En produkt har en säkerhetsbrist när den inte ger den säkerhet som en person har rätt att vänta sig med hänsyn till alla omständigheter, däribland

1. presentationen av produkten,

2. den användning av produkten som skäligen kunnat förväntas,

3. tidpunkten då produkten satts i omlopp.

…”

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågan

13 KRONE – Verlag är ägare till och utgivare av en regional upplaga av tidningen *Kronen-Zeitung*.

14 Den 31 december 2016 publicerade tidningen en artikel med rubriken ”Hing’schaut und g’sund g’lebt” (”Titta hit för ett friskt liv”), om hälsofördelarna med att använda riven pepparrot. Artikeln undertecknades av en person, känd som *Kräuterpfarrer Benedikt*, som är medlem i en religiös orden och som i egenskap av expert inom örtmedicin ger kostnadsfri rådgivning i en kolumn som publiceras dagligen av tidningen.

15 Texten i denna artikel var följande:

”Lindra reumatiska smärtor

Färskriven pepparrot kan bidra till att lindra smärtor som uppkommer på grund av reumatism. Smörj först in de berörda områdena med en fet vegetabilisk olja eller med ister innan du lägger på den rivna pepparroten som en kompress. Du kan utan problem låta kompressen vara kvar i två till fem timmar innan du tar bort den. Denna behandling har en god avledande effekt.”

16 Den tid på två till fem timmar som angavs i artikeln och under vilken ämnet skulle användas, var emellertid felaktig, eftersom man använt ordet ”timmar” i stället för ”minuter”.

17 Den 31 december 2016 applicerade klaganden i det nationella målet, som förlitade sig på den i artikeln angivna behandlingstiden, detta ämne på sin fot under cirka tre timmar och tog inte bort ämnet förrän hon känt stark smärta på grund av en toxisk hudreaktion.

18 Klaganden i det nationella målet yrkade att KRONE – Verlag skulle förpliktas att till henne utge 4 400 euro i ersättning för den kroppsskada hon lidit och att förlaget också skulle hållas ansvarigt för samtliga aktuella och framtida skador till följd av händelsen den 31 december 2016.

19 Efter det att klagandens talan ogillats i första och andra instans, lämnade hon in ett överklagande till den hänskjutande domstolen.

20 Den hänskjutande domstolen har preciserat att det mål som är anhängigt vid den avser frågan huruvida en tidningsutgivare eller en tidningsägare kan hållas ansvarig enligt direktiv 85/374 för de skadliga följderna av oriktiga uppgifter i en artikel vars publicering denne har tillåtit.

21 Den hänskjutande domstolen har angett att en del av doktrinen finner att skadeståndsansvaret för defekta produkter i samband med informationsbärare ska begränsas till skador som orsakats av själva bäraren som sådan, till exempel ett giftigt bokomslag eller ett giftigt bläck. Skadeståndsansvar för defekta produkter ska enligt denna del av doktrinen begränsas till skadeståndsansvar på grund av att produkten är farlig och inte till följd av rådgivning, eftersom intellektuella prestationer inte kan betraktas som ”produkter”, i den mening som avses i artikel 2 i direktiv 85/374. En så vid tolkning av begreppet ”produkt” skulle leda till att tillämpningsområdet för detta direktiv, i vilket det föreskrivs ett strikt ansvar för tillverkaren, blev tillämpligt på all skriftlig formulering av en tanke. Information borde undantas från direktivets tillämpningsområde, eftersom det vore godtyckligt att knyta skadeståndsansvaret för defekta produkter till den omständigheten att informationen har upptagits på ett fysiskt medium.

22 Den hänskjutande domstolen har angett att en annan del av doktrinen önskar utvidga tillämpningsområdet för detta ansvar till fall där skadan uppkommit till följd av en felaktig intellektuell prestation. Den ”tillverkare” som ska vara ansvarig för skador som orsakas av en defekt i hans produkt skulle således kunna vara förläggaren, upphovsmannen eller tryckeriet. Denna del av doktrinen anser att upphovsmän till böcker, medieägare eller förläggare ska kunna hållas ansvariga på grundval av direktiv 85/374 med anledning av innehållet i ett tryckt verk, eftersom verket har förvärvats just för dess innehåll. Konsumentens förväntningar på en sådan produkt är således inte begränsade till det tryckta verket såsom föremål, utan avser även dess innehåll.

23 Under dessa omständigheter beslutade Oberster Gerichtshof (Högsta domstolen, Österrike) att vilandeförklara målet och ställa följande tolkningsfråga till domstolen:

”Ska artikel 2 i [direktiv 85/374], jämförd med artiklarna 1 och 6 däri, tolkas så, att begreppet (defekt) produkt även omfattar ett fysiskt exemplar av en dagstidning som innehåller ett felaktigt hälsoråd som leder till skada för hälsan om det följs?”

Prövning av tolkningsfrågan

24 Den hänskjutande domstolen har ställt sin fråga för att få klarhet i huruvida artikel 2 i direktiv 85/374, jämförd med artiklarna 1 och 6 i samma direktiv, ska tolkas så, att begreppet ”defekt produkt”, i den mening som avses i dessa bestämmelser, även omfattar ett exemplar av en tryckt tidning där det, inom ämnet paramedicin, ges ett felaktigt hälsoråd avseende användningen av en växt, vilket har åsamkat en läsare av denna tidning en hälsoskada.

25 Vad gäller tolkningen av en unionsbestämmelse ska det inledningsvis erinras om att det, enligt fast rättspraxis, inte bara är lydelsen som ska beaktas, utan också sammanhanget och de mål som eftersträvas med de föreskrifter som bestämmelsen ingår i. Även en unionsbestämmelses tillkomsthistoria kan vara relevant för tolkningen av bestämmelsen (dom av den 9 oktober 2019, BGL BNP Paribas, C-548/18, EU:C:2019:848, punkt 25 och där angiven rättspraxis).

26 Enligt artikel 2 i direktiv 85/374 avses med produkt varje lös sak, även om den infogats i annan lös eller fast egendom, även elektricitet.

27 Det framgår av ordalydelsen i denna artikel att tjänster inte kan omfattas av direktivets tillämpningsområde.

28 Denna tolkning av artikel 2 i direktiv 85/374 bekräftas av systematiken i direktivet. I detta avseende påpekar domstolen att begreppet produkt, i den mening som avses i direktivet, definieras i det allmänna sammanhang där tillverkaren är ansvarig för skador som orsakats av att vederbörandes produkter är defekta.

29 Såsom framgår av tredje skälet i detta direktiv bör det strikta ansvaret som definieras däri endast omfatta industriellt framställda lösa saker eller lösa saker som används vid uppförandet av fast egendom eller som infogas i sådan egendom.

30 Konsumentskyddet kräver, såsom framgår av fjärde skälet i samma direktiv, att alla tillverkare som varit inblandade i tillverkningsprocessen bör göras ansvariga om den slutprodukt, den komponent eller det råmaterial de levererat haft säkerhetsbrister.

31 Det är mot denna bakgrund som det i artikel 1 i direktiv 85/374, jämförd med andra skälet i samma direktiv, uppställs en princip om strikt ansvar för ”tillverkaren” – vilken i artikel 3 i direktivet definieras som den som framställer en slutprodukt, en råvara eller en komponent och var och en som genom att sätta sitt namn, varumärke eller något annat kännetecken på produkten utger sig för att vara den som tillverkat den – för den skada som orsakas av en defekt i vederbörandes produkt.

32 Av det ovan anförda följer att tjänster inte omfattas av tillämpningsområdet för direktiv 85/374. För att besvara den hänskjutande domstolens fråga ska det emellertid prövas huruvida ett hälsoråd, som till sin natur utgör en tjänst, när det ingår i en materiell lös egendom, i förevarande fall en tryckt tidning, skulle kunna göra tidningen defekt på grund av att rådet visat sig vara felaktigt.

33 En produkt ska anses ha en säkerhetsbrist, i den mening som avses i artikel 6 i detta direktiv, när den inte ger den säkerhet som man har rätt att vänta sig med hänsyn till alla omständigheter, däribland presentationen av produkten, den användning av produkten som skäligen kunnat förväntas och tidpunkten då produkten satts i omlopp. I enlighet med sjätte skälet i samma direktiv ska denna bedömning göras med hänsyn till vad allmänheten väntar sig (dom av den 5 mars 2015, Boston Scientific Medizintechnik, C-503/13 och C-504/13, EU:C:2015:148, punkt 37).

34 Den säkerhet som man har rätt att vänta sig, i enlighet med ovannämnda artikel, ska alltså bedömas med hänsyn till bland annat den berörda produktens användningsområde, kännetecken och objektiva egenskaper, liksom särarten hos produktens målgrupp (dom av den 5 mars 2015, Boston Scientific Medizintechnik, C-503/13 och C-504/13, EU:C:2015:148, punkt 38).

35 Såsom generaladvokaten har påpekat i punkt 29 i sitt förslag till avgörande bestäms en produkts defekta karaktär med hänsyn till vissa beståndsdelar som är integrerade i själva produkten och som är kopplade till bland annat produktens utförande, dess användning och tidpunkten då den sätts i omlopp.

36 I förevarande fall ska det påpekas att den aktuella tjänsten, det vill säga den felaktiga rådgivningen, inte hänför sig till den tryckta tidningen som enbart utgör dess bärare. Denna tjänst avser nämligen varken presentationen eller användningen av tidningen. Nämnda tjänst ingår således inte bland de beståndsdelar som är integrerade i den tryckta tidningen och som i sig gör det möjligt att bedöma huruvida produkten är behäftad med säkerhetsbrister.

37 Att direktiv 85/374 saknar bestämmelser vad gäller möjligheten att göra gällande skadeståndsansvar för produkter med säkerhetsbrister i samband med skador som orsakats av en tjänst vars produkt endast utgör ett fysiskt medium, är ett uttryck för unionslagstiftarens vilja. De avgränsningar av direktivets tillämpningsområde som har fastställts av unionslagstiftaren är resultatet av en komplicerad avvägning mellan bland annat olika intressen (se, för ett liknande resonemang, dom av den 21 december 2011, Dutrueux, C-495/10, EU:C:2011:869, punkt 22 och där angiven rättspraxis).

38 Tjänsteleverantörernas ansvar och ansvaret för tillverkare av slutprodukter utgör således två skilda ansvarsordningar, eftersom tjänsteleverantörernas verksamhet inte kan jämställas med den verksamhet som bedrivs av tillverkare, importörer eller leverantörer (se, för ett liknande resonemang, dom av den 21 december 2011, Dutrueux, C-495/10, EU:C:2011:869, punkterna 32 och 33). Det framgår nämligen även av förslaget till rådets direktiv om skadeståndsansvar för tjänsteleverantörer COM(90) 482 final (EGT C 12, 1991, s. 8), som kommissionen lade fram den 9 november 1990, att systemet med ansvar för tjänsteleverantören, med hänsyn till tjänsternas särdrag, bör regleras separat.

39 Ett felaktigt hälsoråd, som publiceras i en tryckt tidning och som avser användningen av en annan materiell tillgång, faller således utanför tillämpningsområdet för direktiv 85/374 och kan inte medföra att tidningen anses vara defekt och med stöd av detta direktiv medföra strikt ansvar för ”tillverkaren”, oavsett vem som har givit ut eller tryckt tidningen, eller författat artikeln.

40 Om sådan rådgivning omfattades av tillämpningsområdet för direktiv 85/374, skulle detta inte bara medföra ett förnekande av den åtskillnad som unionslagstiftaren har gjort mellan varor och tjänster, och av det faktum att de sistnämnda inte omfattas av direktivets tillämpningsområde, utan också att tidningsutgivarna blev strikt ansvariga, utan någon möjlighet, eller med begränsad möjlighet, för dem att friskriva sig från detta ansvar. En sådan konsekvens skulle emellertid äventyra syftet som består i en rättvis riskfördelning mellan den skadelidande och tillverkaren, såsom det stipuleras i sjunde skälet i nämnda direktiv.

41 Det ska även preciseras, i likhet med vad kommissionen har gjort gällande i sitt skriftliga yttrande, att även om det strikta ansvar för produkter med säkerhetsbrister som föreskrivs i direktiv 85/374 inte är tillämpligt i ett sådant mål som det nationella målet, utesluter detta inte att man kan tillämpa andra system för ansvar i eller utanför avtalsförhållanden i vilka grunden för ansvaret är en annan, exempelvis skyddet för dolda fel eller culpa (se, analogt, dom av den 25 april 2002, González Sánchez, C-183/00, EU:C:2002:255, punkt 31).

42 Med hänsyn till det ovan anförda ska frågan besvaras enligt följande. Artikel 2 i direktiv 85/374, jämförd med artiklarna 1 och 6 i samma direktiv, ska tolkas så, att begreppet ”defekt produkt”, i den mening som avses i dessa bestämmelser, inte omfattar ett exemplar av en tryckt tidning där det, inom ämnet paramedicin, ges ett felaktigt hälsoråd avseende användningen av en växt, vilket har åsamkat en läsare av denna tidning en hälsoskada.

Rättegångskostnader

43 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (första avdelningen) följande:

Artikel 2 i rådets direktiv 85/374/EEG av den 25 juli 1985 om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om skadeståndsansvar för produkter med säkerhetsbrister, i dess lydelse enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 1999/34/EG av den 10 maj 1999, jämförd med artiklarna 1 och 6 i samma direktiv, ska tolkas så, att begreppet ”defekt produkt”, i den mening som avses i dessa bestämmelser, inte omfattar ett exemplar av en tryckt tidning där det, inom ämnet paramedicin, ges ett felaktigt hälsoråd avseende användningen av en växt, vilket har åsamkat en läsare av denna tidning en hälsoskada.

Underskrifter